

ТРУДОВЕ ПРАВО, ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ

УДК 349.2

БОЄВА О.С.

**ЮРИСДИКЦІЯ ТА ПІДВІДОМЧІСТЬ У ГОСПОДАРЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ
В АСПЕКТІ ЗАХИСТУ ТРУДОВИХ ПРАВ**

Стаття присвячена проблемним питанням судової юрисдикції під час захисту трудових прав. Наголошено на тому, що юрисдикція, підвідомчість та компетенція не є тотожними поняттями. Основоположною дефініцією у визначенні «суду, встановленого законом», як вказано в статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, має бути саме «юрисдикція суду». Наявність у Господарському процесуальному кодексі дефініції «підвідомчість» суперечить існуючим принципам судоустрою, а тому зроблено акцент на необхідності якнайшвидшого впровадження в положення Господарського процесуального кодексу України терміну «юрисдикція». Також із метою підвищення ефективності судового захисту трудових прав працівників збанкрутілих підприємств запропоновано внесення відповідних доповнень до Господарського процесуального кодексу України.

Ключові слова: суд, захист трудових прав, судова юрисдикція, підвідомчість, компетенція, банкрут, справа про банкрутство.

Стаття посвящена проблемним вопросам судебной юрисдикции при защите трудовых прав. Отмечено, что юрисдикция, подведомственность и компетенция не являются тождественными понятиями. Основопологающей дефиницией в определении «суда, установленного законом», как это указано в статье 6 Конвенции о защите прав человека и основных свобод, должна быть именно «юрисдикция суда». Наличие в Хозяйственном процессуальном кодексе дефиниции «подведомственность» противоречит существующим принципам судостройства, а поэтому сделан акцент на необходимости скорейшего внедрения в положения Хозяйственного процессуального кодекса Украины термина «юрисдикция». Также с целью повышения эффективности судебной защиты трудовых прав работников обанкротившихся предприятий предложено внесение соответствующих дополнений в Хозяйственный процессуальный кодекс Украины.

Ключевые слова: суд, защита трудовых прав, судебная юрисдикция, подведомственность, компетенция, банкрот, дело о банкротстве.

The article is devoted to the problematic issues of jurisdiction in the protection of labor rights. It is noted that jurisdiction, subordination and competence are not identical concepts. «Jurisdiction of court» has to be a fundamental definition in the «court established by law» concept, as it is stated in the Article 6 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. The presence in the Economic Procedure Code such definition as “subordination” contradicts the present principles of the judicial system, thus there was made an accent on the necessity to implement the definition of “jurisdiction” to the provisions of the Economic Procedure Code of Ukraine as soon as possible. Also, in order to enhance the judicial protection of labor rights of bankrupt enterprises, it was proposed to make appropriate amendments to the Economic Procedure Code of Ukraine.

Key words: court, protection of labor rights, court jurisdiction, subordination, competence, bankrupt, bankruptcy cases.

Вступ. За роки незалежності в нашій державі в основному сформувалася система захисту трудових прав, складовими частинами якої визнаються: самозахист працівника в разі порушення його трудових прав; позасудове вирішення трудових конфліктів, спорів (колективних та індивідуальних); судовий захист порушених трудових прав та інтересів.

Правосуддя в нашій державі здійснюється у відповідних процесуальних формах судового процесу (судочинства), що на належному рівні забезпечує на практиці втілення конституційного права на судовий захист, а кожна з юрисдикцій підпорядкована відповідним процесуальним нормам, закріпленим у Кримінальному процесуальному кодексі України [1], Цивільному процесуальному кодексі України [2], Господарському процесуальному кодексі України [3] та Кодексі адміністративного судочинства України [4] (надалі по тексту – відповідно КПК України, ЦПК України, ГПК України та КАС України).

Під час розгляду трудових спорів частіше за все можливе помилкове визначення судової юрисдикції, оскільки трудові спори у відповідності до предмету відносин (або предмету спору), характеру відносин, суб'єктного складу можуть розглядатися як в порядку ЦПК України, так і в порядку КАС України, ГПК України, тоді як інші спори розглядаються в більш обмеженій процесуальній формі судочинства – в порядку ЦПК України чи КАС України або лише в межах однієї чітко визначеної законодавцем юрисдикції.

До теперішнього часу в трудовому законодавстві України відсутній спеціальний процесуальний інститут щодо врегулювання реалізації права на судовий захист, зокрема це стосується й неоднозначності та нечіткості критеріїв визначення судової юрисдикції під час розгляду трудових спорів, а також одночасне застосування в процесуальних кодексах термінів «підвідомчість» та «компетенція».

Наслідком неправильного визначення судової юрисдикції (в першій інстанції) є скасування судового рішення з закриттям провадження в справі (при апеляційному або касаційному перегляді справи). Це тягне за собою негативні наслідки, оскільки сторона повинна знов звертатися до іншого суду, має місце нерозв'язання спору в розумний строк, що є порушенням гарантованого статтею 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) права кожного на справедливий і публічний розгляд його справи впродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом [5]. При цьому посилення «...судом, встановленим законом» означає, що це той суд, який володіє певними повноваженнями щодо розгляду конкретної справи, тобто має належну юрисдикцію.

У дослідженнях таких науковців, як В.Е. Беляєвич, В.Ф. Бойко, О.В. Бринцев, С.В. Глушенко, Т.І. Дузінкевич, П.Ф. Єлисейкін, М.І. Козюбра, О.В. Лемак, О.М. Пасенюк, Н.Н. Полянський, В.В. Сердюк, М.І. Смокович, В.І. Татьков, М. І. Черленяк, Д.М. Шадура, З.І. Шевчук, С.П. Штелик та ін., висвітлювалися питання визначення та розмежування судової юрисдикції, питання підвідомчості справ господарським судам.

Певні аспекти визначення або розмежування юрисдикції судів у сфері захисту трудових прав висвітлювалися в працях відомих теоретиків у галузі трудового права: Н.Б. Болотіної, В.С. Венедиктова, С.В. Венедиктова, Г.С. Гончарової, В.В. Жернакова, І.В. Зуба, М. І. Іншина, І.П. Лаврінчука, В.В. Лазора, Л.І. Лазор, П. Д. Пилипенка, С.М. Прилипка, В.І. Прокопенка, О.І. Процевського, В.Г. Ротаня, П.М. Рабіновича, Н. М. Хуторян, Г.І. Чанишевої, В.І. Щербини, О.М. Ярошенка та в дисертаційних дослідженнях І.В. Дашутіна, В.О.Кабанця, І.В. Лагутіної, В.Ю. Поплавського, І.Ф.Шелеп, О.В. Яснолобова та ін.

Майже всі автори вважають процесуальне законодавство з питань визначення та розмежування судової юрисдикції або щодо співвідношення понять «юрисдикція», «підвідомчість», «компетенція» недосконалим.

Постановка завдання. Мета – розглянути юрисдикцію та підвідомчість у господарському судочинстві в аспекті захисту трудових прав.

Результати дослідження. 30.09.2016 року набрали чинності Закон України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 02.06.2016 р. [6] та Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 року [7], за змістом яких основоположною дефініцією у визначенні «суду, встановленого законом» (як вказано в статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [5]) має бути саме «юрисдикція суду». На сьогодні є слушний момент внести певні зміни до ГПК України – щодо приведення цього процесуального закону у відповідність до Конституційних положень та європейських стандартів – з метою виключення випадків неоднозначного розуміння Європейським судом із прав людини (далі – ЄСПЛ) понять «юрисдикція» та «підвідомчість», які притаманні процесуальному законодавству нашої держави.

Протягом усіх років незалежності в Україні основними принципами побудови системи судуострою були принципи територіальності і спеціалізації, що встановлено на конституційному рівні (частина 1 статті 125 Конституції України викладена наступним чином: «Система судів загальної юрисдикції будується за принципами територіальності і спеціалізації») [8]. Вказані принципи було закріплено в статті 18 Закону України «Про судуострій України» від 07.02.2002 р. [9].

У подальшому на законодавчому рівні до цих принципів додався принцип інстанційності (стаття 17 Закону України «Про судуострій і статус суддів» від 07.07.2010 р. [10]).

У новій редакції частина 2 статті 124 Конституції України встановлює, що юрисдикція судів поширюється на будь-який юридичний спір та будь-яке кримінальне обвинувачення. У передбачених законом випадках суди розглядають також інші справи [6].

Таке визначення поняття юрисдикції судів та юрисдикційних меж є більш змістовним, аніж попереднє формулювання про те, що юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі [8].

У преамбулі Закону України «Про судуострій та статус суддів» від 02.06.2016 р. вказано: «Цей Закон визначає організацію судової влади та здійснення правосуддя в Україні, що функціонує на засадах верховенства права відповідно до європейських стандартів і забезпечує право кожного на справедливий суд», а в частинах 1,2 статті 17 цього Закону вказано, що судуострій будується за принципами територіальності, спеціалізації та інстанційності. Найвищим судом у системі судуострою є Верховний Суд. Частиною 3 статті 17 Закону України «Про судуострій та статус суддів» встановлено, що систему судуострою складають місцеві суди, апеляційні суди, Верховний Суд.

Згідно з частиною 1 статті 8 Закону України «Про судуострій та статус суддів» від 02.06.2016 р. ніхто не може бути позбавлений права на розгляд його справи в суді, до юрисдикції якого вона віднесена процесуальним законом [7].

Зі змісту статей 6, 13 Конвенції слідує, що держави, які приєдналися до Конвенції, повинні гарантувати право на справедливий суд та право на ефективний засіб юридичного захисту [5].

У судовій практиці ЄСПЛ непоодинокі рішення, з яких вбачається, якщо особа, права якої порушено, не в змозі визначити, до якого суду слід звернутися, це визнається судом порушенням статті 13 Конвенції, оскільки держава не забезпечила ефективний засіб юридичного захисту. Тобто у випадках, коли позивачеві національні суди відмовляють із підстав неправильного визначення юрисдикції суду (за нормами ГПК України – неправильного визначення підвідомчості), вважається, що такі особи не мали реального, ефективного доступу до суду.

Наголосимо, що захист трудових прав у судовому порядку є найважливішим з усіх видів захисту у сфері трудового права, оскільки узгоджується з положеннями п. 6 Конвенції та відповідає практиці Європейського суду з прав людини [5]. Як вже зазначалося, трудові спори можуть розглядатися в порядку ЦПК України, ГПК України, КАС України.

Поняття «юрисдикція» на законодавчому рівні в необхідних межах визначено лише в КАС України (пункт 1 частини 1 статті 3; стаття 17) [4].

У ЦПК України поняття «юрисдикція» закріплено лише в назві Глави 2 «Цивільна юрисдикція», хоча далі по тексту це поняття не зустрічається.

Зокрема, стаття 15 Глави 2 Розділу 1 ЦПК України має назву «Компетенція судів щодо розгляду цивільних справ», а пунктом 1 частини 1 цієї статті передбачено, що суди розглядають у порядку цивільного судочинства справи щодо захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів, що виникають із цивільних, житлових, земельних, сімейних, трудових відносин [2].

Таким чином, у ЦПК України поняття «юрисдикція» фактично ототожнюється з поняттям компетенція, що з точки зору правозастосування не може вважатися досконалим, проте в межах даної статті це питання не досліджується.

Практикуючих юристів більш хвилює питання відсутності поняття «юрисдикція» в ГПК України, в якому застосовується термін «підвідомчість».

Зі змісту статті 1 ГПК України вбачається, що право на звернення до господарського суду мають перелічені в цій статті суб'єкти господарювання лише згідно з встановленою підвідомчістю господарських справ [3].

Поняття «підвідомчість» закріплено в назві Розділу III ГПК України: «Підвідомчість справ господарським судам. Підсудність справ» (Назва розділу III в редакції Закону № 251/97-ВР від 13.05.97).

Статтею 12 ГПК України, яка входить до цього розділу і має назву: «Справи, підвідомчі господарським судам», встановлено перелік справ, які підвідомчі господарським судам.

Щодо судового захисту трудових прав, то зі змісту пункту 7 частини 1 цієї статті слідує, що господарським судам підвідомчі справи в спорах з майновими вимогами до боржника, стосовно якого порушено справу про банкрутство, в тому числі справи щодо стягнення заробітної плати; поновлення на роботі посадових та службових осіб боржника.

Закріплення в ГПК України поняття «підвідомчість» пов'язане з тим, що ГПК України спочатку мав назву Арбітражний процесуальний кодекс України, був прийнятий Верховною Радою України 06.11.1991 року – за часів народження України як незалежної правової держави, і в ньому була відсутня юридична дефініція «юрисдикція». Це пояснюється тим, що арбітражному процесу не притаманно поняття судової юрисдикції.

Згідно із Законом України № 2539-III від 21.06.2001 року «Про внесення змін до Арбітражного процесуального кодексу України» назва цього Кодексу викладена в такій редакції: «Господарський процесуальний кодекс України». Також цим законом у тексті Кодексу слова «арбітражний», «доарбітражний» і «арбітражний процес» у всіх відмінках замінені відповідно словами «господарський», «досудовий» і «судовий процес» у відповідних відмінках [11].

Зазначені зміни до Кодексу було впроваджено у зв'язку з тим, що того ж дня – 21.06.2001 року, Законом України № 2531-III «Про внесення змін до Закону України № 2022-X від 05.06.1981 р. «Про судоустрій України» було внесено зміни, які докорінно змінили систему судоустрою нашої держави. Так, стаття 4 Закону України «Про судоустрій» була викладена в новій редакції: «Стаття 4. Здійснення правосуддя в судах загальної юрисдикції. Правосуддя в судах загальної юрисдикції в Україні здійснюється шляхом розгляду і вирішення в судових засіданнях цивільних, господарських, адміністративних, кримінальних та інших справ, передбачених законом».

За змістом пункту 2 розділу II Прикінцевих та перехідних положень Закону України № 2531-III від 21.06.2001 р. арбітражні суди Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя після набрання чинності цим Законом набувають статусу місцевих судів і продовжують здійснювати у встановленому порядку судочинство в справах, віднесених законами до їх підсудності [12].

Тобто замість арбітражних судів, яким були підвідомчі господарські спори і процес вирішення спорів у них був арбітражним, у системі судоустрою України посіли відповідне місце господарські суди з притаманним судовій системі судовим процесом та юрисдикцією. Проте провівши вказані вище зміни до ГПК України, законодавець не закріпив у його положеннях поняття «юрисдикція», тому залишилося попереднє визначення «підвідомчість», що є відголосом арбітражу.

Критерії визначення відношення справ до господарської юрисдикції були закріплені в Розділі III ГПК України, який і дотепер має назву «Підвідомчість справ господарським судам. Підсудність справ». Згідно з частиною 2 статті 1 Закону України «Про судоустрій України» від 07.02.2002 року судова влада реалізується шляхом здійснення правосуддя у формі цивільного, господарського, адміністративного, кримінального, а також конституційного судочинства. Судочинство здійснюється Конституційним Судом України та судами загальної юрисдикції.

Статтею 19 цього Закону передбачалося, що відповідно до Конституції України в системі судів загальної юрисдикції утворюються загальні та спеціалізовані суди окремих судових юрисдикцій. Військові суди належать до загальних судів і здійснюють правосуддя у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, утворених відповідно до закону. Спеціалізованими судами є господарські, адміністративні та інші суди, визначені як спеціалізовані суди [9].

07.07.2010 року було прийнято Закон України «Про судоустрій та статус суддів». Згідно з частиною 3 статті 1 цього Закону судочинство здійснюється Конституційним Судом України та судами загальної юрисдикції, а статтею 18 визначено, що суди загальної юрисдикції спеціалізуються на розгляді цивільних, кримінальних, господарських, адміністративних справ, а також справ про адміністративні правопорушення [10].

Таким чином, поняття юрисдикція розповсюджено і на господарські суди, проте, як видно з розділу III ГПК України, який має назву «Підвідомчість справ господарським судам. Підсудність справ» (Назва розділу III в редакції Закону № 251/97-ВР від 13.05.97), законодавець не спромігся внести відповідні зміни щодо закріплення в ГПК поняття «юрисдикція» [13].

Зауважимо, що частину 1 статті 12 ГПК України було доповнено пунктами 7 та 8 лише у 2012 році – після набрання чинності Законом України № 4212-VI від 22.12.2011 року [14].

Тобто до 2012 року на законодавчому рівні взагалі не було закріплено, що господарським судам підвідомчі трудові спори певної категорії, хоча такі спори (щодо виплати заробітної плати працівникам збанкрутілого підприємства) і розглядалися судами. Після доповнення частини 1 статті 12 ГПК України вищевказаним пунктом 7 знов таки вказано про підвідомчість певних справ у сфері захисту трудових прав, але про юрисдикцію на законодавчому рівні не зазначено.

З огляду на вищевикладене зауважимо, що в багатьох випадках на практиці поняття «юрисдикція» і поняття «підвідомчість» деяким чином ототожнюються. З наукової точки зору ці поняття не повинні ототожнюватися, але з огляду на положення статті 12 ГПК України у випадку правозастосування частіш за все практикуючі юристи розглядають поняття «підвідомчість» як аналогічне поняттю «юрисдикція». Одночасне існування в основоположних процесуальних законодавчих актах вказаних дефініцій викликає складнощі у визначенні судової юрисдикції, особливо в разі необхідності звернення до суду за захистом трудових прав – з огляду на те, що працівники не є юридично обізнаними особами, а за умов порушення їх трудових прав часто не мають можливості звернутися за юридичною допомогою.

Поняття підвідомчості за змістом статті 12 ГПК України полягає в переліку категорій справ, які мають розглядатися в порядку господарського судочинства, що також було предметом Постанови Пленуму Вищого господарського суду України № 10 від 24.10.2011 року «Про деякі питання підвідомчості і підсудності справ господарським судам» (з послідуочими змінами). Зокрема, в пункті 1 цієї Постанови зазначалося: «Підвідомчість – це визначена законом сукупність повноважень господарських судів щодо розгляду справ, віднесених до їх компетенції» [15].

Щодо захисту трудових прав, то в пункті 7 частини 1 статті 12 ГПК України, зокрема, зазначено, що господарським судам підвідомчі справи в спорах з майновими вимогами до боржника, стосовно якого порушено справу про банкрутство, в тому числі справи в спорах про стягнення заробітної плати; поновлення на роботі посадових та службових осіб боржника [3].

Тобто незважаючи на існування дефініції «юрисдикція» як у конституційних положеннях, так і в нормах ЦПК України, КАС України, норми ГПК України дотепер не врегульовані належним чином.

До прийняття Конституції України 1996 р. термін «підвідомчість» застосовувався замість поняття «судова юрисдикція» як у законодавстві, так і в наукових юридичних джерелах.

У межах даного дослідження за основу можна взяти одне з теоретичних визначень судової юрисдикції: «Судова юрисдикція – це комплексне поняття, що окреслює компетенцію судів у різних вимірах щодо: (а) предмета судового розгляду й судової діяльності, (б) інстанційної побудови судової системи та її територіальності. Як інститут процесуального права вона має диверсифікований характер, а її складниками є юрисдикція предметна, функціональна й територіальна як відносно самостійні повноваження з розгляду цивільних справ» [16, с. 75–78].

В.В. Сердюк зазначав, що судова юрисдикція нерозривно пов'язана з поняттям «судова компетенція» – це сукупність юридично встановлених повноважень (владних прав і обов'язків) певного судового органу, в тому числі спеціалізованого суду, щодо визначеного законом кола питань, які підлягають вирішенню [17, с. 14].

Стосовно поняття «підвідомчість», то доволі розповсюдженим є трактування підвідомчості як встановленої законом сукупності повноважень господарських судів із розгляду та вирішення справ, які віднесені до їх компетенції. Таке визначення походить із часів існування арбітражних судів – судова підвідомчість трактується як частина судової компетенції, коло справ, які підлягають вирішенню в судах [18, с. 55–56].

Судова юрисдикція визначає сферу судової влади й багатоступеневу диференціацію повноважень різних судів із розгляду справ. На думку В.В. Комарова, судова юрисдикція – цей новий інститут конституційного і процесуального права, який не слід ототожнювати з підвідомчістю [19, с. 477].

За змістом статті 17 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» судоустрій будується за принципами територіальності, спеціалізації та інстанційності. Найвищим судом у системі судоустрою є Верховний Суд. Систему судоустрою складають: 1) місцеві суди; 2) апеляційні суди; 3) Верховний Суд. Частиною 1 статті 18 цього Закону передбачено, що суди спеціалізуються на розгляді цивільних, кримінальних, господарських, адміністративних справ, а також справ про адміністративні правопорушення [7].

Таким чином, законом не передбачено розмежування судів на спеціалізовані та загальної юрисдикції. Усі суди є судами загальної юрисдикції, які спеціалізуються на розгляді цивільних, кримінальних, господарських, адміністративних справ, а також справ про адміністративні правопорушення, а єдність системи судоустрою (згідно частини 4 статті 18 Закону України «Про судоустрій та статус суддів») забезпечується, зокрема, єдиними засадами організації та діяльності судів; єдиним статусом суддів; обов'язковістю для всіх судів правил судочинства, визначених законом; єдністю судової практики та ін.

Наявність у Господарському процесуальному кодексі дефініції «підвідомчість» суперечить існуючим принципам судоустрою, а в разі захисту трудових прав в господарському судо-

чинстві «підвідомчість» звужує гарантії захисту трудових прав. Так, на думку автора, судам господарської спеціалізації в межах провадження справ про банкрутство слід розглядати не тільки визначені за принципом «підвідомчості» в пункті 7 частини 1 статті 12 ГПК України спори про стягнення заробітної плати та поновлення на роботі посадових та службових осіб боржника, а і всі трудові спори, які виникають між боржником та його працівниками. Такий підхід означав би прямий доступ особи до суду та сприяв би розгляду справи у розумні строки – виходячи з того, що в судді, який розглядає справу про банкрутство, мають бути всі необхідні матеріали та докази, а боржник не мав би можливості зловживати своїми процесуальними правами та нехтувати процесуальними обов'язками, навмисно затягуючи трудовий спір у разі його розгляду в суді цивільної чи адміністративної спеціалізації.

У Верховній раді знаходиться проект Закону (реєстр. № 6232) від 23.03.2017 р. про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів, зазначений проект внесений Президентом України П. Порошенком та визнаний як невідкладний. У зазначеному проекті Закону, зокрема, передбачені зміни до ГПК України стосовного впровадження в нього саме терміну «юрисдикція». Так, Глава 2 має назву «Юрисдикція». Параграф 1 цієї глави – «Предметна та суб'єктна юрисдикція господарських судів». Стаття 21 цього параграфу і глави – «Справи, що відносяться до юрисдикції господарських судів». Тобто маємо сподівання, що найближчим часом норми ГПК будуть приведені до єдиного знаменника щодо вживання дефініції «юрисдикція» замість неактуального та застарілого терміну «підвідомчість».

З метою підвищення ефективності судового захисту трудових прав працівників збанкрутілих підприємств було б також доцільним внести відповідні поправки до цього проекту: в п. 8 ч. 1 ст. 21 параграфу 1 Глави 2 після слів «поновлення на роботі посадових та службових осіб боржника» доповнити реченням: «та в інших спорах, що виникають між боржником та його працівниками», і далі за текстом.

Висновки. Такі зміни, по-перше, приведуть зазначені норми ГПК України у відповідність до положень Розділу VIII «Правосуддя» Конституції України та Закону України «Про судоустрій та статус суддів» від 02.02.2016 року. По-друге, сприятимуть підвищенню ефективності судового захисту трудових прав та відповідатимуть змісту статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод – щодо гарантування права кожного на справедливий і публічний розгляд його справи впродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, тобто, судом, який має належну юрисдикцію.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : № 4651-VI від 13.04.2012 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст. 88. – Із змін.
2. Цивільний процесуальний кодекс України : № 1618-IV від 18 березня 2004 року // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 40-41, № 42, – Ст. 492. – Із змін.
3. Господарський процесуальний кодекс України : № 1798-XII від 06 листопада 1991 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 6, – Ст. 56. – Із змін.
4. Кодекс адміністративного судочинства України : № 2747-IV від 06 липня 2005 року // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 35-36, № 37, – Ст. 446. – Із змін.
5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : Міжнародний документ від 04 листопада 1950 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
6. Закон України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» № 1401-VIII від 02.06.2016 р. // Голос України, – 2016. – № 118 від 29.06.2016 р.
7. Закон України «Про судоустрій та статус суддів» від 02.06.2016 р. // Голос України. – 2016. – № 132-133 від 16.07.2016 р.
8. Конституція України від 28.06.1996р. // Відомості Верховної ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
9. Закон України «Про судоустрій України» від 07.02.2002 р. // Вісник Верховної Ради України. – 2002. – № 27-28 від 12.07.2002 р. – Ст. 180.
10. Закон України «Про судоустрій та статус суддів» від 07.07.2010 р. // Голос України. – 2010. – № 142 від 03.08.2010 р.
11. Закон України «Про внесення змін до Арбітражного процесуального кодексу України» № 2539-III від 21.06.2001 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 36, ст. 188.

12. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій України» № 2531-III від 21.06.2001 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 40, ст. 191.
13. Закон України «Про внесення змін до Арбітражного процесуального кодексу України» № 251/97 від 13.05.1997 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1997, N 25, ст. 171.
14. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» № 4212-VI від 22.12.2011 р. // Голос України. – 2012. – № 8-9 від 18.01.2012.
15. Про деякі питання підвідомчості і підсудності справ господарським судам : Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 10 від 24.10.2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v0010600-11>.
16. Радченко П.І. Судова юрисдикція як міждисциплінарна наукова проблема / П.І. Радченко // Актуал. пробл. застосування ЦПК та КАС: Тези доп. та наук. повід. учасників міжнар. наук.-практ. конф., 25-26 січ. 2007 р. / За заг. ред. В.В. Комарова. – Х. : Нац. юрид. акад. України, 2007. – 137 с.
17. Сердюк В.В. Юрисдикція судів України за спеціалізацією : автореф. дис. канд. юрид. наук : 12.00.10. / В.В. Сердюк, Київський нац. універс. ім. Т. Шевченка. – К. – 2003. – 22 с.
18. Арбитражный процесс / под ред. М. Треушникова. – М. : Городец, 2007. – 672 с.
19. Комаров В.В. Новелізація цивільного процесуального законодавства та засади нового Цивільного процесуального кодексу України / В.В. Комаров // Вісн. АПРН України. – 2003. – № 2-3. – С. 477–481.

УДК 349.3:364.334

ГОРОБЕЦЬ А.С.

ЗАГАЛЬНОВИЗНАНІ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ БЕЗРОБІТНИХ

У статті визначено та охарактеризовано міжнародно-правові стандарти соціального захисту безробітних у контексті інтеграції до міжнародних і регіональних організацій. Автором проаналізовано нормативні положення ключових міжнародно-правових документів, в яких розкривається проблема соціального захисту безробітних. Наголошено на важливості регулювання зазначеного питання Конвенціями та Рекомендаціями Міжнародної організації праці.

Ключові слова: міжнародно-правові стандарти, соціальний захист безробітних, безробітні, МОП.

В статье определены и охарактеризованы международно-правовые стандарты социальной защиты безработных в контексте интеграции в международные и региональные организации. Автором проанализированы нормативные положения ключевых международно-правовых документов, в которых раскрывается проблема социальной защиты безработных. Подчеркнута важность регулирования данного вопроса Конвенциями и Рекомендациями Международной организации труда.

Ключевые слова: международно-правовые стандарты, социальная защита безработных, безработные, МОТ.

The article defines and describes the international legal standards of social protection of the unemployed in the context of integration into international and regional organizations. The author analyzes the key regulations of international law that reveals the problem of social protection of the unemployed. It's emphasized the importance of regulating of this issue by Conventions and Recommendations of the International Labor Organization.

Key words: international legal standards, social protection of the unemployed, unemployed, ILO.